

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

No7

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB®
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

Road

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 815 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-iyulda ruxsat etildi.

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Luis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Suv tarkibining wireless waterlight qurilmasi ishlashiga ta'siri va iqtisodiy samaradorligini matematik model asosida tahlil qilish	14
Kungiratbay Sharipov, Ma'ruf Nurmanov	
O'zbekistonda aholi ish bilan bandligini oshirishda davlatning roli	20
Juraqulov Baxrimurod Ilxomovich	
BIM texnologiyasi: zamonaviy qurilish sohasida samaradorlik va shaffoflik omili	26
Usmonov F.B., Rajabova A.Sh.	
Nodavlat oliy ta'lim muassasalarida marketing faoliyati samaradorligini oshirish metodologiyasini takomillashtirish	31
Yuldashov Isomiddin Sidiqov	
Korxona iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda diversifikatsiya strategiyasining roli	35
Alimatova Shoxsanam Abdumalik qizi	
Модели совместного развития человеческого капитала и искусственного интеллекта в цифровую эпоху	40
Явкачев Шохзод Зайниддин углы	
Navigating sustainable development: management challenges and solutions in the oil and gas sector	49
Kudratkhodjaeva Ziyoda Kamol kizi	
Banklarda moliyaviy barqarorlikning nazariy asoslari	56
Djalilov G'ayrat Qaxramanovich	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda turizm industriyasidan foydalanishda xorijiy mamlakatlar tajribalari	66
Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich	
O'zbekistonda barqaror davlat qarzi siyosatini shakllantirishning ustuvor yo'nalishlari	71
Sayfutdinov Xasanboy Dilshodovich	
Международный опыт сельскохозяйственного налогообложения и возможности его применения в узбекистане	76
Salimov Sherzod Baxtiyorovich	
Economic analysis and development strategy of the composites market in the regions of Uzbekistan	81
S.S.Sidiqov, A.A.G'ulomov, B.R.Tillayeva	
Oliy ta'lim muassasalarida moliyaviy mustaqillikning kutilayotgan istiqbollari va hozirgi natijalari	88
Muxamedov Ravshan Zafarovich	
Elektron tijoratni soliqqa tortish mexanizmini takomillashtirish yo'llari	93
Homidov Baxtiyor Rahimberdievich	
Investitsion jozibadorlik konsepsiyasi va uning strategik ahamiyati	99
Otaboyev Axmed Maxsudbek o'g'li	
Beomeditsina signallarini xaar veyvletlari va bo'lak veyvletlari yordamida raqamli ishlash	105
Uraqov Shokir Ulashovich	
Oliy ta'lim muassasalarini moliyalashtirishning ahamiyati, tartibi va takomillashtirish yo'llari	112
Istamova Sojida Kaxarovna	
The role of all kinds of transports (road, rail, air, and water) in the modern enhancement of tourism logistics in Uzbekistan	117
Egamberdiyeva Yulduz, Turdiyeva Maftuna	
Sanoat korxonalarida kapitalarini samaradorligini oshirishning baholashning zamonaviy usullarining xususiyatlarida nazariy va amaliy farovonlik sari	126
Muradov Botir Xayat	
Инструменты планирования урбанизации: методика анализа планового распределения средств в программе «обод махалля» на основе балльной оценки	136
Салимова Юлдуз Исаковна	
Socio-economic aspects and contemporary theories of higher education finance	141
Karlibaeva Gulshat	

Transformatsiya jarayonida innovatsion bank xizmatlarini rivojlantirish yo'llari.....	147
Absamatov Anvar Ergashovich	
Перспективы цифрового развития сектора материального производства.....	153
С. И. Протасеня, Г. Ж. Аллаева	
«Sustainable logistics practices. Minimizing carbon emissions in global supply chains»	161
Suleymonova Ezoza, Alimova Bonu	
Analyzing the need for Tourism logistics development in Uzbekistan	169
Nigmatova Malika	
Management strategies for sustainable tourism development in emerging destinations (a case study of Samarkand, Issyk-kul, and Khiva).....	177
Sabina Uroкова	
Qashqadaryo viloyatida turizm sohasini strategik rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy asoslari va ularning qo'llanilishi.....	184
Daminova Barno Esanovna	
Опыт турции в управлении миграционными кризисами	189
Бегматов Хусанбек	
Bulutli texnologiyalar orqali korxona buxgalteriya tizimini raqamlashtirish va samaradorlikka erishish.....	193
Soibov Nozimbek Faxriddin o'g'li	
Barqaror rivojlanish doirasida jismoniy shaxslarni kreditlash tizimini isloh qilishning institutsonal asoslari.....	197
Xalekeyeva Zoya Pirniyazovna, Akmal Abdurahmonov Nurmamatovich	
Moliyaviy outsorsing xizmatlari bozori rivojlanishini takomillashtirishning swot tahliliga asoslangan innovatsion mexanizmlari	202
San'atbek Komilovich Salayev, Umidbek Komiljanovich Babajanov	
Transformatsiya jarayonlari sharoitida iqtisodiyot tizimi faoliyati va prognozlashning nazariy asoslari	214
Alimov Fazliddin Xalimovich	
Пути совершенствования подхода к финансированию проектов, реализуемых на принципах промышленной кооперации.....	220
Котов В.А., Шадиева Д.Х.	
Yuksalish salohiyatini yuksaltirishda boshqaruv xodimlari qobiliyatidan foydalanish masalalar	225
Ayubxon Qutbiddinov Bosit o'g'li	
Bank xizmatlari ommabopligini oshirish yo'llari.....	228
Kasimova Muxlisa Anvar qizi	
Chemical industry in uzbekistan: challenges and development	235
Kudaynazarova Dilnaz Koshkarbaevna	
Samarqand viloyatida tabiiy turistik resurslardan samarali foydalanish usullarini takomillashtirish orqali bandligini oshirish imkoniyatlari.....	240
Rabbimov Muhriddin Musoqul o'g'li	
Globalashuv sharoitida ekologik xavflarni kamaytirishda yashil iqtisodiyotning ahamiyati.....	246
Xolbekova Feruzaxon Rasulovna	
Qibray tumanining 2021-2023-yillarda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish holati.....	249
Siddikov Alisher Ismoilovich	
Davlat xaridlari tizimida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish: xalqaro tajribalar tahlili	253
Majidov Nizom Baxramovich	
Oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirishning xorij tajribasi.....	259
Ermatov Nosir Tohirovich	
Aholi farovonligi darajasiga ta'sir etuvchi ko'rsatkichlarni ekonometrik baholash	265
Toshaliyeva Saodat Toxirovna, Allamurodova Zuxra Alibekovna	
Сектор услуг как стратегический фактор структурной трансформации экономики Узбекистана.....	272
Кадыров Абдурашид Маджидович, Ахмедиева Алия Тохтаровна	
O'zbekistonda valyuta kursini shakllanish holati prognozlari.....	280
Samandarov Zuxriddin Raup o'g'li	

Проблемы бухгалтерского учета в условиях цифровизации экономики	288
Абдуллаев Абдурауф	
Raqamli texnologiyalar sharoitida xizmat ko'rsatish korxonalarida iqtisodiy resurslardan samarali foydalanish strategiyalari	299
Kuldoshev Lazizjon Sharifovich	
Davlat boshqaruvi organlarining strategik rejalarini ishlab chiqish bo'yicha xorijiy mamlakatlar tajribasi	303
Dilshod Pulatov, Xamidaxon Akbarova, Dildora Mirzaeva	
Tijorat banklarining moliyaviy xavfsizligi ta'minlash	310
Mamatov Sardor Axmatjonovich, Mavlanov Nuriddin Boyqobilovich, Sattarov Nodirjon Absalomovich	
Ziyorat turizmini rivojlantirishda halol standartlarini qo'llashning nazariy, uslubiy va konseptual asoslari	315
Azizova Saodat Xabibulloyevna	
Oliy ta'lim muassasalarini moliyalashtirish bo'yicha yevropa tajribasi	320
Karlibaeva Gulshat	
Iqtisodiy konsentratsiyalarning sog'lom raqobat muhitiga ta'siri	325
Luqmanov Sharifxon A'zam o'g'li	
Logistika axborot tizimlarini texnologik jarayonlarga joriy etish	330
Uzaqov Ortik Shaymardanovich	
Принципы перехода к «Зелёной экономике» в Республике Узбекистан	336
Хамракулова Сусанна Тотуховна	
Kichik biznesni rivojlantirish iqtisodiy ko'rsatkichlarini prognozlash modellarini qo'llash	340
Ibragimova Gulchexra Toxirovna	
Raqamli ta'lim sharoitida liderlikning yangi qirralari	357
Oqmullaev Ravshan Raximjon o'g'li, Xodjieva Durdona Abdurasulovna	
Методология развития экологического менеджмента в промышленном хозяйстве выбросы в атмосферный воздух на горнодобывающих и металлургических предприятиях	361
Muradov Botir Xayat	
Strategik budjetlashtirish tizimining natijaga yo'naltirilgan budjetlashtirish tizimi bilan bog'liqligi, xalqaro tajriba va O'zbekiston uchun tavsiyalar	370
Xushmurotov Zoyir Bektemirovich	
Cultural branding and the entry of traditional products into the international market	374
Zebiniso Ganiyeva	
Farovonlikni baholash bo'yicha ilg'or xorijiy nazariy yondashuvlar	379
Norqobilov Nusratilla Norsaitovich	
O'zbekistonda hududlarini turizm salohiyatini innovatsion yondashuv asosida baholash	384
Umirova Dilnoza Safarovna	
Tourism education for sustainability: curriculum development in universities of Uzbekistan	393
Temirova Durdona, Yorqulov Muhammadmurod	
The contribution of small enterprises and private entrepreneurs to job creation in the labor market	399
Juraboev Haliljon	
Iqtisodiy o'sish sharoitida transport infratuzilmasi holati va uni rivojlantirish yo'llari	404
Haydarov Jahongir Aktamovich	
Oliy ta'lim muassasalarini moliyalashtirishni strategik boshqarishning nazariy asoslari va xorijiy tajribalar	410
Quvondiqov Farrux Ibragimovich	
Tijorat banklarida iqtisodiy samaradorlikni axborot texnologiyalar orqali rivojlantirish istiqbollari	418
Dadenova Gulxan Kenesbaevna	
Механизмы совершенствования процедур выявления и анализа недостоверной финансовой отчетности в условиях учетной практики Узбекистана	422
Намозов Жасурбек Кувадович	
Влияние цифровых инструментов управления финансами на эффективность использования финансовых ресурсов	428
Хазираткулов Собиржон	

На пути к промышленному росту: опыт развивающихся стран	435
Матлюбов Хуршид Жамшидович	
Yoshlarning moliyaviy mustaqilligiga erishishida aksiyalar bozorining oʻrni va imkoniyatlari	443
Oʻraqov Bekzodbek Abdurayxon oʻgʻli	
Развитие транспортной инфраструктуры и влияние на качество предоставляемых транспортных услуг	448
Кайыбеков Парахат Конысбаевич	
Surxondaryo viloyatida 2015-2024 yillar mobaynida oziq-ovqat chakana savdo aylanmasining statistik tahlili	454
Toshpulatov Bobur Rasul oʻgʻli	
Qishloq xoʻjaligi sohasi investitsiya loyihalarini xalqaro moliya institutlari orqali moliyalashtirish	458
Tolibov Shoxrux Muminovich	
Qishloq xoʻjaligi korxonalarida buxgalteriya hisobining xususiyatlari va muammolari	463
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy oʻgʻli	
Institutional innovation and regional governance for balanced interregional cooperation development: the case of Namangan, Uzbekistan	468
Sattarov R.A.	
Organizational and economic mechanisms and conceptual directions of tourism development in the region	476
Daminova Barno Esanovna	
Moddiy zaxiralarni boshqarish va uning bir tsikli modeli	480
Dedajanov Baxtiyor Nabijanovich	
Oliy taʼlim xizmatlari sifatini oshirishda inson kapitalini rivojlantirish va uni samarali boshqarish mexanizmlari	485
Salimov Akmal Alimjonovich	
Mintaqani ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning ilgʻor xorij tajribalari	490
Shadiyev Alisher Xudoynazarovich	
Raqamli iqtisodiyotni shakllantirish sharoitida yoqilgʻi-energetika kompleksi korxonalarini barqaror innovatsion rivojlantirish modellari	496
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Oʻzbekistonda uzumchilikning oziq-ovqat xavfsizligiga taʼsiri: muammolar va rivojlanish istiqbollari	502
Tursunov Toʻlqin Joʻraqulovich	
Tadbirkorlik faoliyatining resurs salohiyati va uni baholashning nazariy yondashuvlari	508
Salohiddinov Zuhridin Nuriddinjon oʻgʻli	
Yoshlar bandligini taʼminlashda mehnat migrasiyasining ahamiyati	514
Masharipov Farrux Oʻtkirovich	
Oʻzbekistonda ichki turizmni rivojlantirishning asosiy omillari va istiqbollari	521
Xasanova Mavjuda Maʼmirjonovna	
Korxonaning brend platformasini ishlab chiqishning oʻziga xos xususiyatlari	526
Saʼdulloyev Habibullo Ibdullo oʻgʻli	
Sanoat korxonalarining biznes jarayonlarini raqamli transformatsiya qilishda ERP tizimlarining integratsiyalashuvi va boshqaruv samaradorligiga taʼsiri	530
Islomjon Nurmukhammadov	
Namangan viloyatida ayollar tadbirkorligini rivojlanishini baholash	533
Ismoilova Savinoz Qahramon qizi	
Oliy taʼlim muassalari boshqaruviga taʼsir etuvchi omillarning ekonometrik tahlili	540
Karimov Muzaffar Abdumalik oʻgʻli	
Soliq yigʻiluvchanligini oshirishda soliq maʼmuriyatchiligini takomillashtirish istiqbollari	546
Tojibayev Farrux Baxtiyorovich	
Hisoblash mashinalari taraqqiyoti tarixi va uning raqamli iqtisodiyotda tutgan oʻrni	552
Rajabov Sirojiddin Mansurovich	
Korxonalar moliyaviy barqarorligiga taʼsir koʻrsatuvchi omillar va ularning xususiyatlari	561
Choriyov Behruz Ilhom oʻgʻli, Norqobilov Nusrat Norsaitovich	
Yashil texnologiyalar yordamida Oʻzbekiston hududlarida energiya tejamkorligi oshirish yoʻllari	567
Norbekov Baxtiyor Suyunovich, Norqobilov Nusrat Norsaitovich	

Tijorat banklarida kredit majburiyatlarining bajarilishini monitoring qilish va uni takomillashtirish yo'llari.....	572
To'xtayeva Go'zal Ilhom qizi, Norqobilov Nusrat Norsaitovich	
Интеграция проектного менеджмента и обеспечения качества в цепочках поставок: кейс Узгидромета.....	577
Назарова Ирода Ибрагим кизи	
Kichik biznes subyektlarini raqamlashtirish orqali raqobatbardoshligini oshirish.....	583
Ermatov Akmaljon Adxamovich, Raximov Alisher Numanovich	
Концепция и методология экологического аудита в Узбекистане	587
Абидова Дилфуза Игамбердиевна	
Повышающаяся значимость коренного изменения деятельности традиционных СМИ в реалиях освещения процесса построения нового Узбекистана.....	593
Салим Дониёров	
O'zbekiston Respublikasida norasmiy sektor va aholini norasmiy mehnat bilan bandligining tarkibiy tuzulishi	598
Qoraboev Nuriddin Pardaboy o'g'li	
Shahar va qishloqlarda inson resurslari holatining analitikasi (tahlili)ning nazariy masalalari.....	607
Pardayev Mamayunus Qarshibayevich, Feruz Nematullayevich Abilov	
Strategic alliance networks as competitive advantage: evidence from mit-tum partnership model at new Uzbekistan university	613
Mamajonova Mukhlisakhon Muzaffar kizi	
Energetika tarmog'ida moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarini (MHXS) joriy etishning nazariy asoslari.....	618
Uralov Temur Boxodir o'g'li	
O'zbekiston bank amaliyotiga ai va simulyatsiya modellarini joriy etish orqali muammoli kreditlarni qaytarish jarayonlarini optimallashtirish.....	618
Xodjayev Husniddin Mukammilovich	
O'zbekistonda hududlarning soliq salohiyatini aniqlash metodologiyasini takomillashtirish	624
Almardonov Muxamadi Ibragimovich, Jamshid Sharafetdinovich	
Xorazm viloyatida iqtisodiy o'sish sur'atlarini ta'minlashdagi muammolar va imkoniyatlar	628
Yaxshimuratov Maqsadbek Narimon o'g'li	
Ekologik joylashtirish vositalarida qo'llaniladigan innovatsiyalar	633
Abidova Dilfuza Igamberdievna	
Ziyorat turizmini rivojlantirishning metodologik va metodik asoslarini takomillashtirish yo'nalishlari	638
Uzaqov Jamshid Norboyevich	
Gaz sanoatining moliyaviy boshqaruvi va milliy iqtisodiyotdagi barqarorlik omili sifatida roli.....	650
Ergashev Muhubbek Aslam o'g'li	
Davlat budjeti mablag'laridan samarali foydalanishda moliyaviy nazoratning ahamiyati	655
Erkinova Maftuna Zafarovna	
Влияние дивидендной политики, СПО и капитализации на волатильность акций АО «УЗРТСБ»: Эконометрический и поведенческий анализ.....	662
Пулатов Улугбек Халипович	
Hududiy jihatdan ziyorat turizmi rivojlanishining holati: Qashqadaryo viloyati misolida.....	671
Uzaqov Norboy, Uzaqov Jamshid Norboyevich	
Integration of digital twin and BIM technologies in construction enterprises in Uzbekistan: prospects and challenges	676
Nigmatjonova Nozima Ulmasjonovna	
Yashil bank xizmatlari – tijorat banklari moliyaviy mahsulotlar misolida	682
Abdumutalova Gulrux Shuxratjon qizi	
Tijorat banklari faktoring xizmatlari orqali kichik biznes subyektlarining moliyaviy barqarorligini oshirish	688
Jalilov Azizbek Baxodir o'g'li	
Oliy ta'limda xizmat sifatini baholash va marketing integratsiyasi orqali rivojlantirish strategiyalari	694
Maxmudov Faxriddin Umarovich	

Qurilgan mevalarni xalqaro bozorda targ'ib qilish bo'yicha kontent-marketing strategiyasidan foydalanish yo'llari	699
Yunusov Baxodir Marisovich	
Онлайн трансграничные переводы и их влияние на валютное таргетирование со стороны центрального банка Республики Узбекистан.....	704
Садыков Азиз Миршарапович	
Aholi ish bilan bandligining ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati	709
Azimova Xurshida	
Analysis of factors affecting the economic integration of the countries of Uzbekistan and Afghanistan.....	715
Toran Tajuddin	
Aniq fanlarni o'qitishda metakognitiv yondashuvlar	719
Farmonov Dilshod Po'latovich, Nigmatov Izzat Shovkat o'g'li	
Yevropa hamjamiyatining "Yashil" ziyorat loyihasi va uni ziyorat turizmini rivojlantirishdagi ahamiyati.....	727
O'rinova Durdona Botir qizi	
CEQ (Commitment to Equity) baholash metodologiyasi asosida fiskal taqsimot tahlilining nazariy asoslari.....	734
Zokirjonov Muhammadsodiq Ravshanbek o'g'li	
Xalqaro xususiy huquq tamoyillarini belgilash masalalari.....	741
Vaxabov Azizbek Abdurashidovich	
Moliyaviy mustaqil oliy ta'lim muassasalarini boshqarish strategiyalarini takomillashtirish	747
Alimardonov Asrorjon Alimardonovich	
Инновационные подходы к организации туристических услуг как методом противостояния кризису.....	754
Халлакова Барнохон Баходиржонова	
Islom moliyasi institutlarining ijtimoiy moliyaviy barqarorlikka ta'siri.....	760
Amonova Nafisa Baxtiyorovna	
Oliy ta'lim muassasalari investitsion jozibadorligini boshqarish mexanizmini takomillashtirish.....	764
Otaxanov Rasulbek Marks o'g'li	
Инновации в сфере оценки недвижимости	768
Мансурова Сайёра Бахтиёр кизи	
Qashqadaryo viloyatida xorijiy investitsiyalardan foydalanish samaradorligi tahlili.....	777
Bo'riyev Sardor Norovich	
O'zbekistonda soliq auditi tekshiruvini takomillashtirish.....	783
Yusupov Mansur Rasulovich	
Mamlakatimizda qo'shilgan qiymat solig'i ma'murchiligini va soliq organlari faoliyatini yanada takomillashtirish islohotlari.....	788
Normurzayev Umid Xolmurzayevich	
Barriers to women's career advancement	794
Sharifova Mokhinabonu	
Mehnat unumdorligini oshirishda resurs tejamkor va lean-digital yo'nalishlarning istiqbollari.....	798
Abdug'aniyev Ilyosbek Shavkatbek o'g'li	
Toshkent shahrida kichik biznes subyektlarini davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashni sotsiologik tadqiqotlar asosida baholash.....	803
Tolipov Alisher Qo'chqarovich	

UDK: 330.32.338.49

TOSHKENT SHAHRIDA KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINI DAVLAT TOMONIDAN INFRATUZILMAVIY QO‘LLAB-QUVVATLASHNI SOTSIOLOGIK TADQIQOTLAR ASOSIDA BAHOLASH

Tolipov Alisher Qo‘chqarovich Toshkent arxitektura va qurilish universiteti
mustaqil tadqiqotchisiE-mail: alisher.talipov@inbox.ru

Annotatsiya: Ushbu maqolada Toshkent shahrida kichik biznes subyekt larini davlat tomonidan infratuzilmaviy qo‘llab-quvvatlashni sotsiologik anketa tadqiqotlari asosida baholash natijalari keltirilgan.

Kalit so‘zlar: kichik biznes, xususiy tadbirkorlik, infratuzilma, davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash, institutsional qo‘llab-quvvatlash.

Abstract: This article presents the results of the assessment of sociological questionnaire research on state infrastructure support for small businesses in the city of Tashkent.

Key words: small business, private entrepreneurship, infrastructure, government support, institution support.

Аннотация: В данной статье приведены результаты оценки социологических анкетных исследований по государственной инфраструктур ной поддержке субъектов малого бизнеса в городе Ташкенте.

Ключевые слова: малый бизнес, частное предпринимательство, инфраструктура, государственная поддержка, институциональная поддержка.

KIRISH

Jahon iqtisodiyoti globallashuvi va keskin raqobatchilik sharoitda kichik biznes subyektlari o‘rtasida raqobatlashuv darajasi tabiati va chegaralari o‘zgarib, kooperatsiya aloqalarining turli shakllari rivojlanmoqda. Kichik biznes jahonda mavjud korxonalarning 90 foizini, bandlikning 60-70 foizini va dunyo YaIMning 50 foizini, XXRda YaIMning 60–70, AQShda va Finlyandiyada 60, Italiyada 70 foizini beruvchi maxalliy, milliy iqtisodiyot asosi, aholini ijtimoiy zaif qatlamlari - yoshlar, ayollarni kambag‘allikdan chiqaruvchi asosiy manba sanaladi. BMT Bosh Assambleyasi jahonda barqaror rivojlanish maqsadlarini amalga oshirish kichik biznes rolini e‘tirof etgan holda 27 iyun- “Kichik biznes kuni” deb e‘lon qildi. Darhaqiqat, 2030-yilga borib 600 mln. ish o‘rinlarini yaratish talab qilinishi sababli kichik biznes dunyo davlatlari hukumatlari uchun ustuvor soha bo‘lib qoladi¹.

Jahonda UNCTADning 2024-yilgi ma‘ruzasida 2025–2027-yillarda global YaIM o‘sishi 2,7-3,0 foiz atrofida tebranishi prognoz etilayotgan bo‘lsada, 2024-yilda inflyatsiyaning izchil pasayishi, kichik biznesning rivojlanishi evaziga Hindiston, Ruanda, Vetnam, Bangladesh, Indoneziya kabi rivojlanayotgan davlatlarda jadal sur‘atlarda o‘sish kuzatildi. Bu esa sanoat, qishloq xo‘jaligi, xizmatlar sohasilarida turli darajalarda kichik biznes salohiyatidan samarali foydalanish va rivojlantirish zaxiralarini faollashtirishni taqozo qilmoqda².

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

F.Welter[1] kichik biznes va tadbirkorlikni kontekstual yondashuv orqali tahlil qiladi. U iqtisodiy, ijtimoiy va institutsional kontekstlarning kichik biznes muvaffaqiyatiga bevosita ta‘sir ko‘rsatishini asoslaydi. Tadqiqotda

1 <https://www.un.org/ru/observances/micro-small-medium-businesses-day>; <https://www.dk.ru/news/237196774>

2 https://unctad.org/system/files/official-document/trd2024overview_ru.pdf

davlatning infrastrukturaviy qo'llab-quvvatlovi (transport, aloqa, axborot, texnoparklar) kichik tadbirkorlikni rivojlantirishda muhim omil sifatida ko'rsatilgan. Sotsiologik nuqtai nazardan, muhit va ijtimoiy tarmoqlarning roli ham chuqur tahlil qilingan.

R.Aidis va hamkasblari[2] tadqiqotida postsovet davlatlarida, jumladan, O'zbekiston sharoitiga yaqin bo'lgan iqtisodiy tizimlarda kichik biznes rivojlanishiga davlat institutlarining ta'siri tahlil qilingan. Mualliflar sotsiologik yondashuv orqali korxona rahbarlarining davlat infratuzilmasi haqidagi qarashlarini o'rganadi. Ular korruptsiyaning past darajasi, transport-logistika tizimi va raqamlashtirilgan xizmatlar kichik biznesni qo'llab-quvvatlashdagi kalit omillar ekanini ta'kidlaydi.

N.Karimov va B.Shukurov[3] maqolasida Toshkent shahridagi kichik biznes subyektlariga ta'sir ko'rsatuvchi infratuzilma unsurlari (elektr energiyasi, transport, axborot texnologiyalari) sotsiologik so'rov natijalari asosida baholangan. Mualliflar respondentlarning muammolarini tahlil qilib, davlat infratuzilmasini takomillashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar beradi. Tadqiqotda kichik biznes egalari bilan intervyular asosida real ehtiyojlar aniqlangan va amaliy tavsiyalar shakllantirilgan.

D.Storey[4] o'z asarida kichik biznes sektorining rivojlanishini ichki va tashqi omillar kesimida chuqur o'rganadi. Davlatning infratuzilma bilan bog'liq yordami — yo'llar, logistika markazlari, axborot tizimlari va moliyaviy infratuzilma — kichik korxonalarning barqaror faoliyatida hal qiluvchi rol o'ynashi ko'rsatilgan. Kitobda sotsiologik so'rovlar va tajriba tahlillari asosida kichik biznes ehtiyojlari tavsiflangan va ularga mos yondashuvlar ishlab chiqilgan.

S.Azizov va Z.Otajonova[5] maqolasida O'zbekistonda, xususan, Toshkent shahrida kichik biznesga davlat tomonidan yaratilayotgan infratuzilmaviy shart-sharoitlar statistik va sotsiologik usullar orqali o'rganilgan. Mualliflar kichik biznes vakillari o'rtasida o'tkazilgan so'rov natijalari asosida davlat xizmatlarining qulayligi, transportga chiqish imkoniyati va raqamli platformalarga integratsiya jarayonini baholaydi. Tadqiqot natijalari asosida siyosiy takliflar ham berilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqot ishlarini amalga oshirishda ilmiy tadqiqot metodologiyasida keng qo'llaniladigan usullardan foydalanildi. Ilmiy tahlil jarayonida ana shu ilmiy tadqiqot usullaridan, xususan, kuzatish, umumlashtirish, guruhlash, taqqoslash, tahlil qilishda esa sintez va tahlil usullaridan keng foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Yangilanayotgan O'zbekistonda ham kichik biznes va xususiy tadbirkorlik iqtisodiyotning lokomotivi sifatida barqaror rivojlanib, 2025—2028-yillarda yangi tartiblardan himoyalangan bo'ldi, ya'ni 2025-yil 1-iyuldan boshlab kichik va o'rta biznes subyektlari uchun yangi majburiyatlar yuklashga moratoriy e'lon qilindi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining tadbirkorlar bilan bo'lib o'tgan ochiq muloqotda sohada kichik va o'rta biznes uchun moliyaviy resurslarni ko'paytirish, korxonalarni infratuzilma, yer va energiya bilan ta'minlash, ichki bozorda teng raqobat muhitini yaratish va tashqi bozorlarga chiqish imkoniyatlarini kengaytirish, xizmat ko'rsatish sohasida yangi impuls, biznes uchun to'siqlarni yanada qisqartirish kabi 5 ta tashabbuslar e'lon qilindi.

Biz ushbu maqolamizda ham Toshkent shahri misolida o'tkazgan sotsiologik anketa so'rovnoma tadqiqotlarimiz natijalarini qarab chiqamiz.

Sotsiologik anketa so'rovnomalari 2025-yil may-iyul oylarida Toshkent shahrining tuman va shaharlari kesimida kichik biznesni davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashni boshqarish masalalari bo'yicha 405 nafar respondentlar o'rtasida o'tkazildi.

Sotsiologik anketa-so'rovnomasida qatnashgan respondentlarning jinsi bo'yicha 66,9 foizini erkaklar va 33,1 foizini ayollar, qariyb 16,5 foizini 18-23 yoshdagilar, 31,4 foizini 24-29 yosh oralig'idagilar, 24,9 foizini 30-35 —oralig'idagi respondentlar, 12,3 foizini hamda 36-41 yosh oralig'idagilar va qolganini boshqa yosh oralig'idagilar tashkil qildi. Shuningdek, sotsiologik tadqiqotda qatnashgan respondentlarning 83 foizini mehnat stajiga ega bo'lganlar, xususan, 46,7 foizini 6-10 yilliklar va 14,1 foizini 11-15 yilliklar, 8,9 foizini 16-20 yilliklar hamda mos ravishda 7,4 hamda 5,9 foizini 21-25 hamda 26-30 yil mehnat stajiga ega bo'lganlar tashkil etdi.

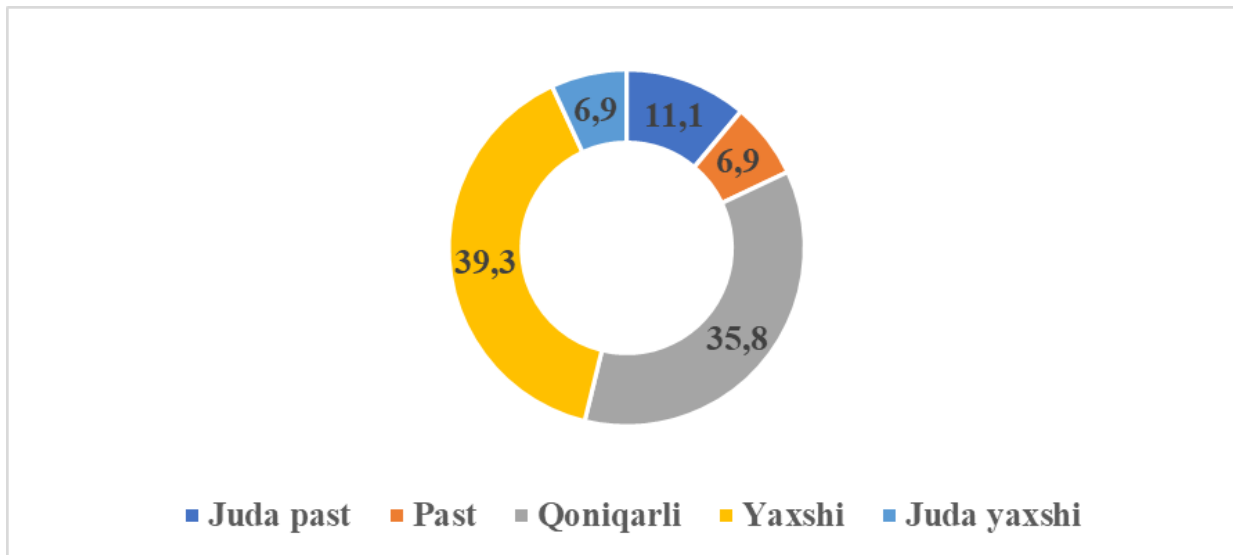
Anketa tarkibiga soha mutaxassislari va amaliyotchi-ekspertlar bilan kelishilgan holda jami 50 ta savollari tuzib kiritildi. Respondentlarning sotsiologik so'rovnomadagi "Kichik biznesni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash holatini qanday baholaysiz?" degan savolga 35,8 foizi "Qoniqarli", 39,3 foizi "Yaxshi", 6,9 foizi "Past", 11,1 foizi "Juda past" hamda 6,9 foizi "Juda yaxshi" deb javob berishgan (1-rasm).

Respondentlarning "Kichik biznesni qo'llab-quvvatlashning qanday yo'nalishlarini bilasiz?" degan savolga anketa ishtirokchilarining 146 nafari yoki 36 foizi "moliyaviy jihatdan qo'llab-quvvatlash", 162 nafari yoki 40 foizi "iqtisodiy va institutsional qo'llab-quvvatlash", 136 nafari yoki 33,6 foizi "huquqiy jihatdan qo'llab-quvvatlash"

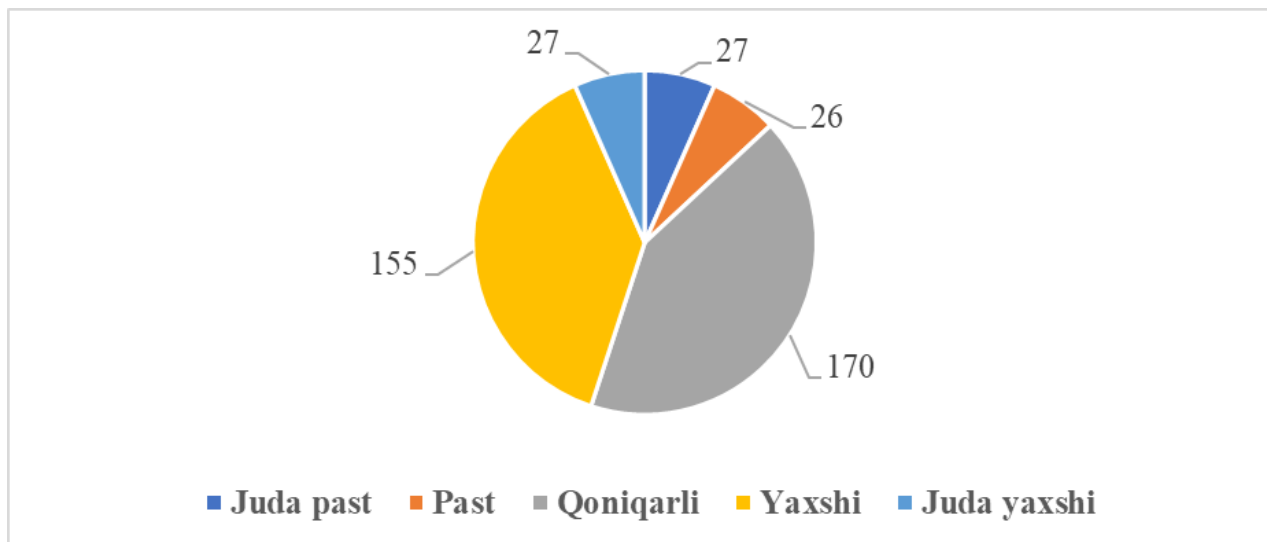
hamda 70 nafari yoki 17,3 fozi “tashkiliy jihatdan qo‘llab-quvvatlash” kabi vositachi xizmatchilarini bilishlarini ta’kidlashgan.

Respondentlarning “KBXTni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlashning qaysi aniq shakllarini bilasiz?” degan savolga 27,7 foizi “soliq imtiyozlari va chegirmalari berish”, 52,6 foizi “imtiyozli kreditlar berish”, 39,8 foizi “mikromoliyalash xizmatlari taqdim qilish” hamda 13,3 foizi “mikrolizing xzmatlarini taqdim qilish” degan javobni berishgan (1-rasm).

1-rasm. Kichik biznesni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash holatini qanday baholaysiz?³

Anketa so‘rovnoma ishtirokchilarining “Kichik biznesning infratuzilmasi rivojlanganligini qanday baholaysiz?” degan savolga 155 nafari “yaxshi”, 170 nafari “qoniqarli”, 26 nafari “past” hamda mos ravishda 27 nafari “juda past” hamda “juda yaxshi” degan javobni berishgan (2-rasm).

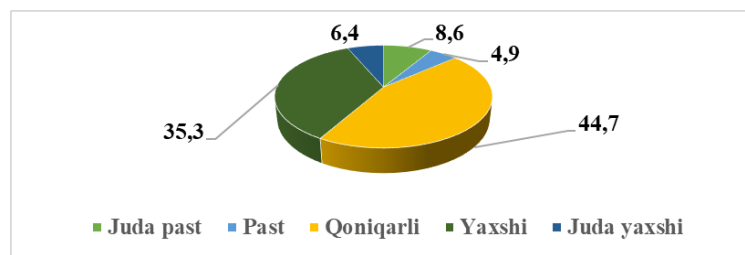
2-rasm. Kichik biznesning infratuzilmasi rivojlanganligini qanday baholaysiz?⁴

Ijtimoiy so‘rovnomada ishtirok qilgan 405 nafari ishtirokchilarning 40,7 foizi Toshkent shahrida KBXT infratuzilmasi obyektlari yetarililigini “qoniqarli” darajada baholasa, 37,5 foizi “yaxshi”, 7,7 foizi “juda yaxshi”, 7,4 foizi “juda past” va 6,7 foizi “past” baholashini ma’lum qilgan.

Quyidagi diagrammada “KBXTni infratuzilmaviy qo‘llab-quvvatlashda AKTni qo‘llashning ahvoli qanday?” degan savolning so‘rovnomada qatnashgan respondentlarning javoblari keltirilgan (3- rasm).

³ Muallif ishlanmasi

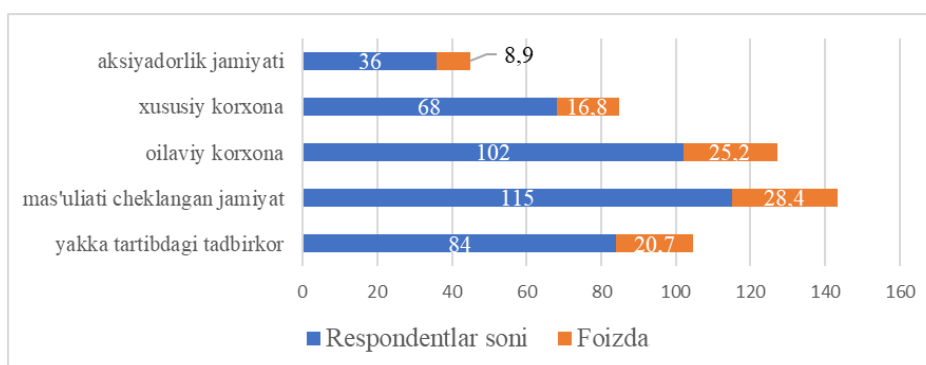
⁴ Muallif ishlanmasi

3-rasm. KBXTni infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashda AKTni qo'llashning ahvoli qanday?⁵

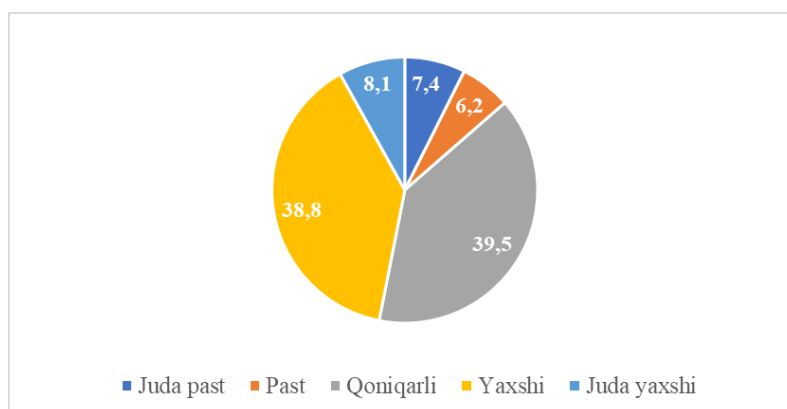
3-rasmga ko'ra, respondentlarning 44,7 foizi hududiy KBXTni infratuzil maviy qo'llab-quvvatlashda AKTni qo'llashning "qoniqarli" ahvolda, 35,3 foizi "yaxshi", 4,9 foizi "past", 8,6 foizi "juda past" hamda 6,4 foizi "juda yaxshi" deb hisobdaydi.

Respondentlarning 84 nafari yoki 20,7 foizi KBXTni davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashda ishtirokchilarning tashkiliy-huquqiy maqomi ni yakka tartibdagi tadbirkor, 115 nafari yoki 28,4 foizi ma'suliyati cheklangan jamiyat, 68 nafari yoki 16,8 foizi xususiy korxona, 102 nafari yoki 25,2 foizi oilaviy korxona hamda 36 nafari yoki 8,9 foizi AJ deb hisoblashgan (4-rasm).

4-rasm. Kichik biznesni davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashda ishtirokchilarning tashkiliy-huquqiy maqomi qanday?⁶

"Toshkent shahrida kichik biznesni infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashda ahloqiy normalariga rioya qilinadimi" degan savolga 55,6 foiz respondentlar "ha" javobini, 13,1 foizi "yo'q" deb hamda qolgan respondentlar esa javob berishga qiynalishini aytgan. Sotsiologik so'rovnoma berilgan "KBXTni qo'llab-quvvatlash infratuzilmasi obyektlarida tadbirkorlik madaniyati qanday?" savoliga respondentlarning 192 nafari "qoniqarli", 138 nafari "yaxshi", 23 nafari "past", 27 nafari "juda past" va 25 nafari "juda yaxshi" deb javob berishgan. "Kichik biznesni infratuzilmaviy tartibga solishda davlatning rolini qanday baholaysiz?" degan savolimizga respondentlar 5-rasmdagi javob berishgan (5-rasm).

5-rasm. Kichik biznesni infratuzilmaviy tartibga solishda davlatning rolini qanday baholaysiz?⁷

5 Muallif ishlanmasi

6 Muallif ishlanmasi

7 Muallif ishlanmasi

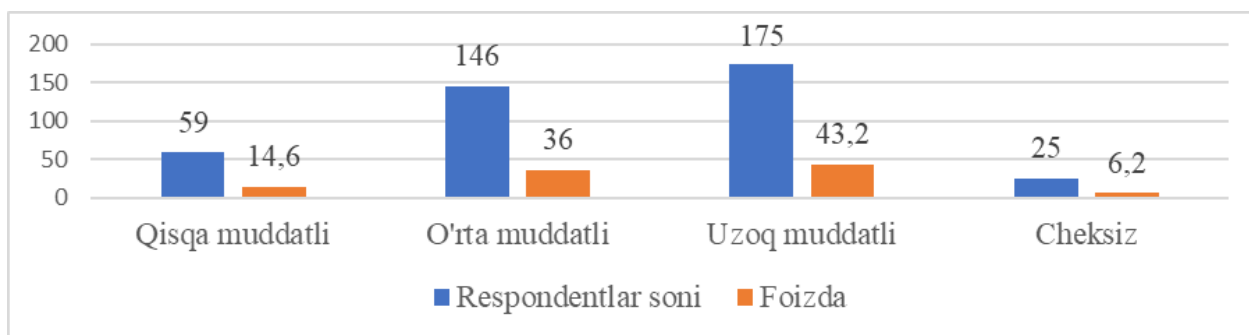
Bizning “Kichik biznesni infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashda menejment tamoyillari amal qiladimi?” degan savolimizga respondentlarning 41 foizi “ha”, 11,6 foizi “yo'q” va qolgan qismi javob berishga qiynalishi yoki bilmasligini ma'lum qilgan bo'lishsa, “Kichik biznesni infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashda xorijiy xalqaro tashkilotlar ham mavjudmi va bo'lsa ular qaysilar?” degan savolga 53,8 foizi “ha, Jahon banki, OTB, ITB, YeTTB”, 5,9 foizi “yo'q”, qolgan qismi javob berishga qiynalishini bildirgan.

Respondentlarning 36 foizi “Kichik biznesni infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlash subyektlarining hayotiy sikli davomiyligini” “o'rta muddatli”, 14,6 foizi “qisqa muddatli”, 43,2 foizi “uzoq muddatli” hamda 6,2 foizi “cheksiz” deb hisoblashini ma'lum qilgan (6-rasm).

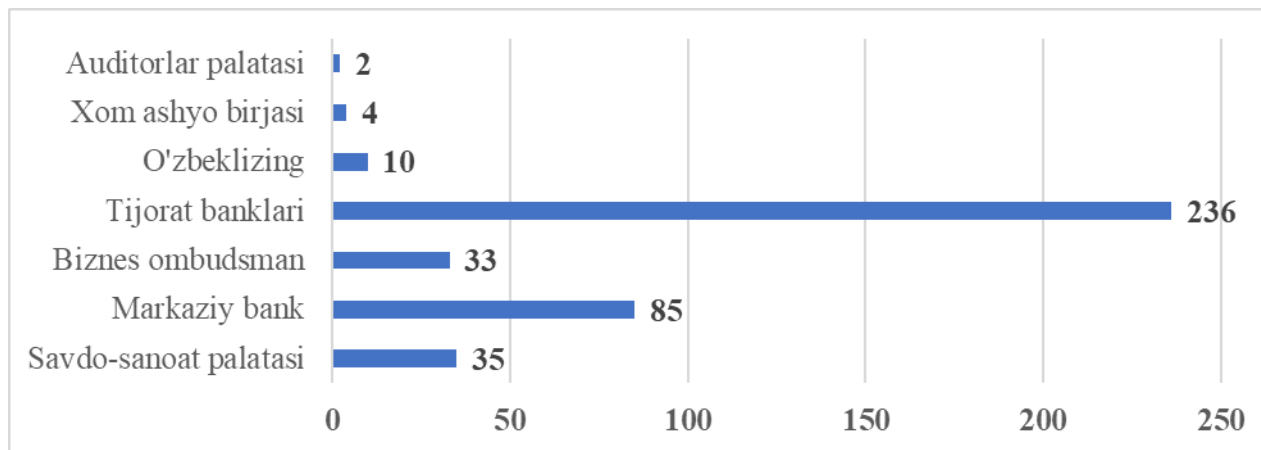
Respondentlarning “Kichik biznesni davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashda ko'p mablag' talab qilinadimi?” degan savolga 26,2 foizi “ha”, 19,3 foizi “yo'q” degan javob berishgan bo'lsa, qolganlar javob berishga qiynalishini yoki bilmasligini ma'lum qilgan.

Sotsiologik so'rovnoma berilgan “Kichik biznesni qo'llab-quvvatlashda qaysi infratuzilma tashkilotining rolini yuqori baholaysiz?” degan savolga berilgan javoblarni quyidagi rasmda ko'rib o'tishimiz mumkin (7-rasm).

Yuqoridagi rasmda ko'ra, so'rovnoma qatnashgan respondentlarning 58,3 foizi “Savdo-sanoat palatasi” kichik biznesni qo'llab-quvvatlashda qaysi infratuzilma tashkilotining rolini yuqori deb hisoblaydi. So'rovnoma berilgan “Markaziy bank” 21 foiz, “Biznes ombudsman” 8,1 foiz, “Tijorat banklari” 58,3 foiz, “O'zbeklizing” 2,5 foiz, “Xom ashyo birjasi” 1 foiz qatnashuvchilar tomonidan kichik biznesni qo'llab-quvvatlashda eng katta ulushga ega ekanligini bildirishgan (6-rasm).

6-rasm. Kichik biznesni infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlash subyektlarining hayotiy sikli davomiyligi qanday?⁸.

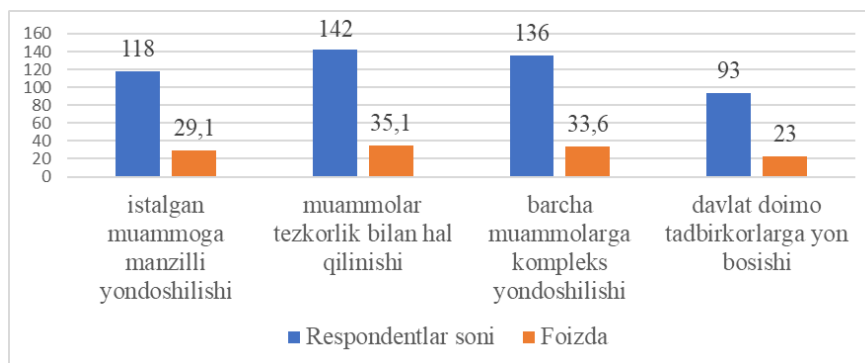

7-rasm. Kichik biznesni qo'llab-quvvatlashda qaysi infratuzilma tashkilotining rolini yuqori baholaysiz?⁹.

So'rovnoma ishtirok qilganlardan “Kichik biznesni davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashdagi kuchli tomonlar qaysilar?” degan savolga ularning 118 nafari yoki 29,1 foizi “istalgan muammoga manzilli yondoshilishi”, 142 nafari yoki 35,1 foizi “muammolar tezkorlik bilan hal qilinishi”, 136 nafari yoki 33,6 foizi “barcha muammolarga kompleks yondoshilishi” yoki 93 nafari yoki 23,0 foizi “davlat doimo tadbirkorlarga yon bosishi” deb javob berishgan (8- rasm).

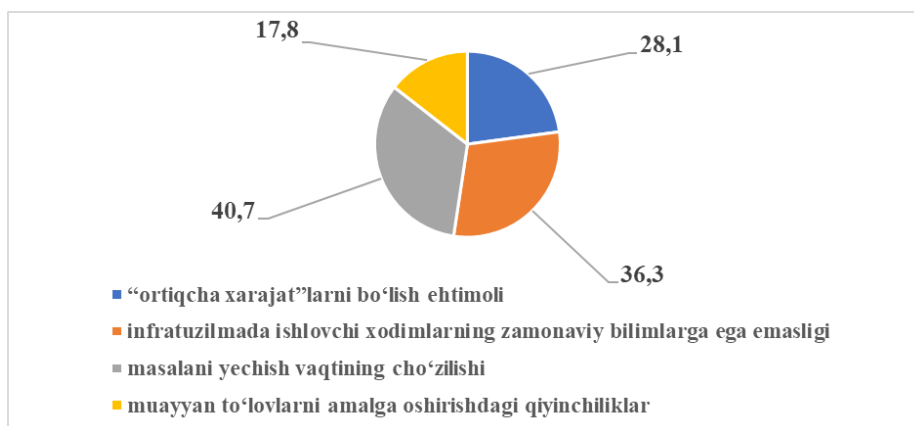
8 Muallif ishlanmasi

9 Muallif ishlanmasi

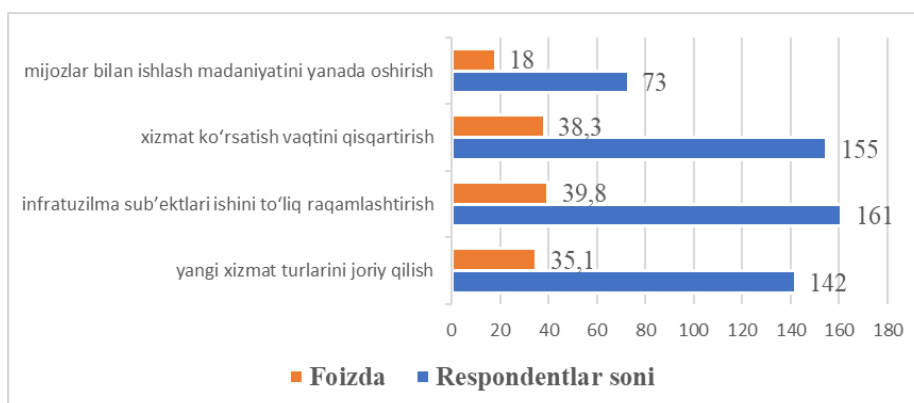
8-rasm. Kichik biznesni davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashdagi kuchli tomonlar qaysilar¹⁰.

O'z navbatida, respondentlardan tomonidan "Kichik biznesning davlat tomoni dan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashdagi zaif tomonlari qaysilar?" degan savolga respondentlarning 28,1 foizi "ortiqcha xarajat"larni bo'lish ehtimoli", 36,3 foizi "infratuzilmada ishlovchi xodimlarning zamonaviy bilimlarga ega emasligi", 40,7 foizi "masalani yechish vaqtining cho'zilishi", 17,8 foizi "muayyan to'lovlarni amalga oshirishdagi qiyinchiliklar" sabablarini keltirib o'tishgan (9-rasm).

9-rasm. Kichik biznesning davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashdagi zaif tomonlari qaysilar¹¹

Shuningdek, respondentlarning 142 nafari yoki 35,1 foizi "yangi xizmat turlarini joriy qilish", 161 nafari yoki 39,8 nafari "infratuzilma subyektlari ishini to'liq raqamlashtirish", 155 nafari yoki 38,3 foizi "xizmat ko'rsatish vaqtini qisqartirish", 73 nafari yoki 18 nafari "mijozlar bilan ishlash madaniyatini yanada oshirish"ni kichik biznesni davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashdagi kuchli tomonlar imkoniyati deb hisoblashgan (10-rasm).

10-rasm. Kichik biznesni davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashdagi imkoniyatlar qaysilar¹².

10 Muallif ishlanmasi

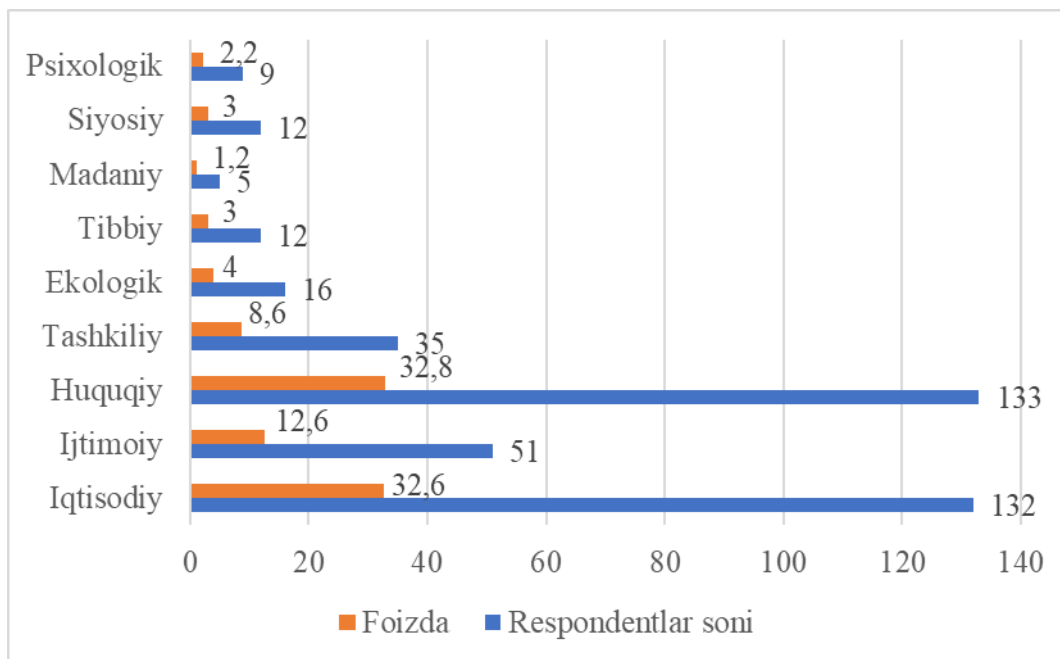
11 Muallif ishlanmasi

12 Muallif ishlanmasi

“Kichik biznesni davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashdagi tahdidlar qaysilar?” degan savolga sotsiologik so'rovnoma qatnashgan respondentlarning 21,7 foizi “xususiy qo'llab-quvvatlash subyektlarining kuchayishi”, 24 foizi muayan “davlat aralashuvining qisqarib ketishi”, 49,4 foizi “nosog'lom raqobat tufayli biznes subyektlarining kasod bo'lishi” hamda 26,4 foizi “vositachi tashkilotlarning paydo bo'lishi tufayli xarajatlarning oshishi” deb belgilashgan.

Quyidagi 11-rasmda so'rovnoma ishtirok qilganlarning “Kichik biznes davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashga ta'sir qiluvchi omillar qaysilar?” degan savolga javoblari keltirilgan. Unga ko'ra, 132 nafar respondentlar “iqtisodiy omillarni”, 51 nafari “ijtimoiy”, 133 nafari “huquqiy”, 35 nafari “tashkiliy”, 12 nafari “siyosiy”, 16 nafari “ekologik”, 5 nafari “madaniy”, 9 nafari “psixologik” hamda 12 nafari “tibbiy omillarni” Kichik biznesga davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashga ta'sir qiluvchi omillar deb hisoblashgan.

11-rasm. Kichik biznesga davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashga ta'sir qiluvchi omillar qaysilar?¹³

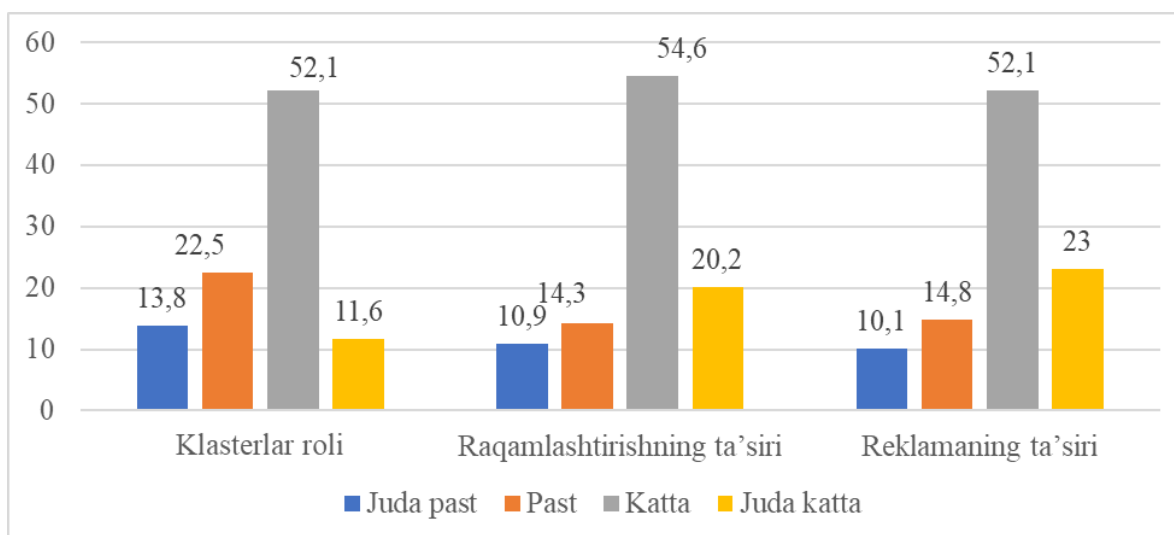
Sotsiologik so'rovnoma qatnashgan respondentlarning “Kichik biznesni davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashga siyosiy-huquqiy omillar qanday ta'sir etadi?” degan savolga ularning 146 nafari yoki 36 foizi “moliyaviy qiyinchiliklar tufayli qo'llab-quvvatlash imkoniyatlari pasayadi”, 92 nafari yoki 22,7 foizi “xalqaro tashkilotlarning yordami kamayadi”, 152 nafari yoki 37,5 foizi “turli sanksiyalar vacheqlashlar kiritish salbiy ta'sir qilishi mumkinligi” hamda 99 nafari yoki 24,4 foizi “tovarlarni eksport qiluvchi davlatlarning tovarlar sotilishiga cheklovlar qo'yishi” deb javob berishgan.

“KBXTni infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashga geografik joylashuvning ta'siri qanday?” degan savolga so'rovnoma ishtirok qilgan respondentlarning 25,2 foizi “yuqori, qishloq joylarida bunday infratuzilma obyektlari kam”, 28,4 foizi “ta'siri yo'q, chunki barcha xizmatlar elektron taqdim qilinadi”, 30,6 foizi “juda yuqori, qishloq va olis joylarda internet aloqasining yaxshi yo'lga qo'yilmaganligi” va 15,8 foizi “geografik joylashuvning qaysi ko'mak olinishiga qarab geogra fiyasini ta'siri bor” deb javob berishgan. O'z o'rnida “Kichik biznes davlat tomoni dan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashdagi logistik xizmatlar rolini qanday baho laysiz?” degan savolga 56 foiz ishtirokchilar “katta” deb javob bergan bo'lsa, 19,5 foizi “past”, 10,9 foizi “juda katta” hamda 13,6 foizi “juda past” deb javob bergan.

Respondentlar tomonidan “Kichik biznesni davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashda kooperatsiya aloqalarining roli qanday?” degan savolga 50,6 foiz ishtirokchilar “katta” deb javob bergan bo'lsa, 23 foizi “past”, 14,8 foizi “juda katta” hamda 11,6 foizi “kooperatsiya aloqalarining roli yo'q” deb javob bergan.

Quyidagi diagrammada “Kichik biznes davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashda klasterlar roli va raqamlashtirishning ta'siri qanday?” degan savollarga so'rovnoma ishtirok qilgan respondentlar tomonidan berilgan javoblar keltirilgan (12-rasm).

13 Muallif ishlanmasi

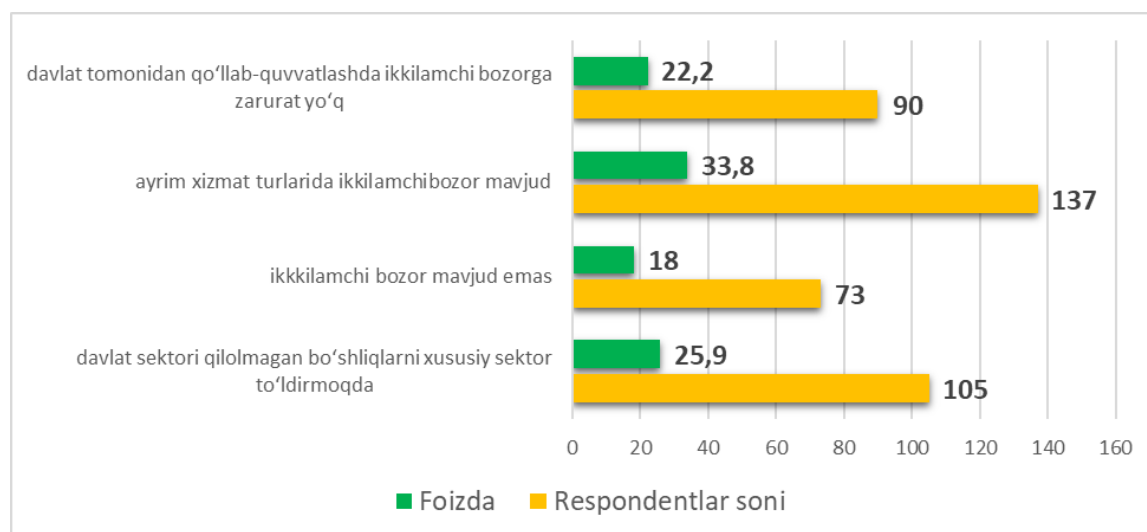

12-rasm. Kichik biznes davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashda klasterlar roli, raqamlashtirish va reklamaning ta'siri qanday?¹⁴.

12-rasmga ko'ra, respondentlarning 52,1 foizi Kichik biznes davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashda klasterlarning rolini "katta", 11,6 foizi "juda katta" deb hisoblaydi. Qolganlarining 22,5 foizi "past" va 11,6 foizi "juda past" deb hisoblaydi. Kichik biznes davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashda raqamlashtirishning ta'sirini respondentlarning 54,6 foizi "katta", 20,2 foizi "juda katta" deb hisoblasa, qolganlarning 14,3 foizi "past" hamda 10,9 foizi "juda past" deb hisoblagan. Shuningdek, "Kichik biznesni davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashda reklamaning ta'siri qanday?" degan savolga 52,1 foiz respondentlar "katta", 23 foizi "juda katta" va qolganlarning 14,8 foizi "past", 10,1 foizi "juda past" degan fikrni bildirgan.

"Kichik biznesni davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashning tashkiliy-huquqiy asoslari talabga javob beradimi?" degan savolga respondentlar ning 38,3 foizi "ha", 12,3 foizi "yo'q", 29,1 foizi "unchalik emas" va 20,2 foizi "takomillashtirish zarur" ligini bildirgan. Ijtimoiy so'rovnoma qatnashgan 405 nafar respondentlarning "Kichik biznesni davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashda qora bozor mavjudmi?" degan savolga 48 nafari "ha, mavjud", 114 nafari "yo'q, mavjud emas", 38 nafari "qisman mavjud" deb javob bergan bo'lsa, qolgan qismi javob berishga qiynalishini bildirgan.

Kichik biznes davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashning ikkilamchi bozori holati bo'yicha quyidagi rasmdagi diagramma orqali respondentlar tomonidan berilgan javoblarni ko'rib chiqamiz (13-rasm).

13-rasm. "Kichik biznes davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashning ikkilamchi bozori holati qanday?"¹⁵

14 Muallif ishlanmasi

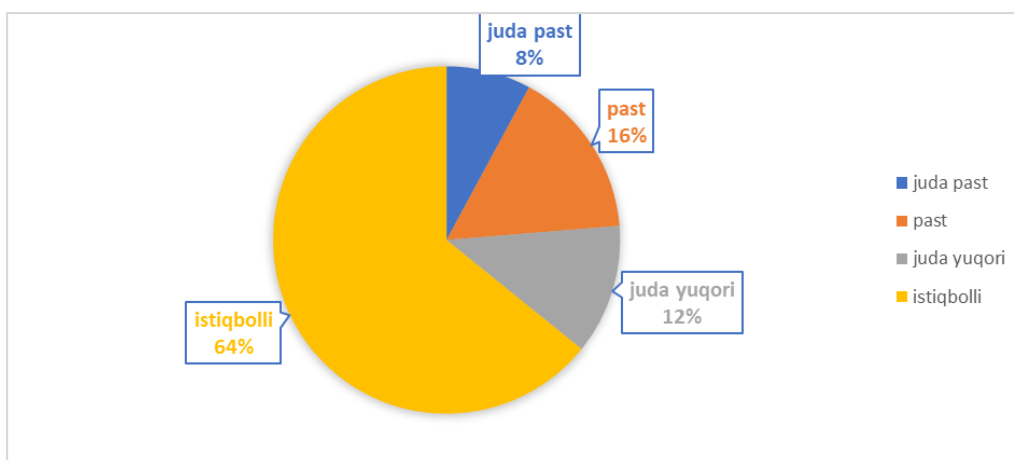
15 Muallif ishlanmasi

13-rasmga ko'ra, respondentlarning 105 nafari yoki 25,9 foizi "davlat sektori qilolmagan bo'shliqlarni xususiy sektor to'ldiriyotganini", 73 nafari yoki 18 foizi "ikkilamchi bozor mavjud emasligini", 137 nafari yoki 33,8 foizi "ayrim xizmat turlarida ikkilamchi bozor mavjudligini" hamda 90 nafari yoki 22,2 foizi "davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashda ikkilamchi bozorga zarurat yo'qligini" bildirgan.

So'rovnoma qatnashgan respondentlardan "Kichik biznes davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashda soliq yuqinining o'rnini qanday?" degan savol so'ralganda ularning 57 foizi "katta", 23 foizi "past", 9,1 foizi "juda katta" va 10,9 foizi "juda past" degan javob berishgan. Shuningdek, "Kichik biznes davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashda nosoliq yuqinining o'rnini qanday?" degan savolga ishtirokchilarning 50,6 foizi "katta", 25,7 foizi "past", 12,8 foizi "juda past" va 10,9 foizi "juda katta" degan fikrni bildirishgan. Respondentlarning 40 foizi Kichik biznes davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashda davlatning ma'muriy tartibga solish vositalari "yetarli", 14,8 foizi "yetarli emas" deb hisoblasa, qolgan respondentlar javob berishga qiynalishini ma'lum qildi.

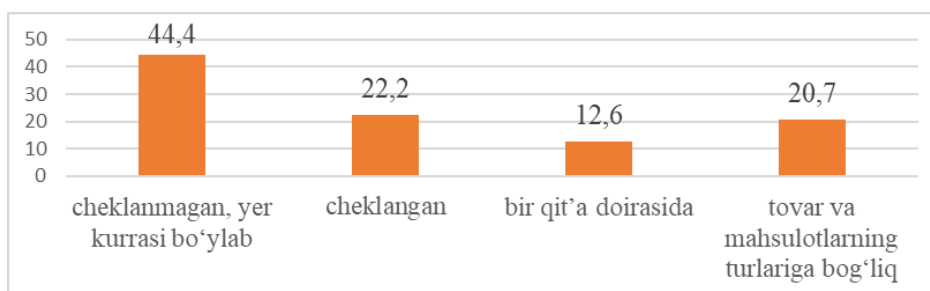
So'rovnoma qatnashgan respondentlarning 64,2 foizi kichik biznesni davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashni istiqbolli deb hisoblasa, ularning 12,1 foizi "juda yuqori", 15,8 foizi "past" hamda 7,9 foizi "juda past" deb hisoblashini ma'lum qilgan (14-rasm).

14-rasm. Kichik biznesni davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashning istiqbollari qanday?¹⁶

Respondentlarning "Kichik biznesni davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashda faoliyat yuritish uchun maxsus bilimlar talab qilinadimi?" degan savolga 48,6 foizi "Kichik biznesni davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashda faoliyat yuritish uchun maxsus bilimlar talab qilinadi" deb hisoblasa, 11,1 foizi "talab qilinmaydi", qolgan qismi bilmaydi yoki javob berishga qiynalishini bildirgan. Shuningdek, "Kichik biznes davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashda mutaxassislik ega bo'lmasdan faoliyat yuritish mumkinmi?" degan savolga 39,3 foizi "ha", 19,5 foizi "yo'q", qolgan qismi bilmaydi yoki javob berishga qiynalishini bildirgan.

Respondentlarning 38,2 foizi Kichik biznes davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashda g'irrom raqobat "mavjud" deb hisoblasa, ularning 9,2 foizi bu "fikrga qo'shilmagan" hamda qolgan qismi javob berishga qiynalishini bildirgan. So'rovnoma ishtirokchilarining 24,5 foizi kichik biznesni davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashning chegarasi "cheklanmagan"ni bildirgan bo'lsa, 22,2 foizi "cheklangan", 12,6 foizi faqat "bir qit'a doirasida", 20,7 foizi "tovar va mahsulotlar turlariga bog'liq" deb hisoblaydi (15-rasm).

15-rasm. Kichik biznesni davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashning chegaralari qanday?¹⁷

16 Muallif ishlanmasi

17 Muallif ishlanmasi

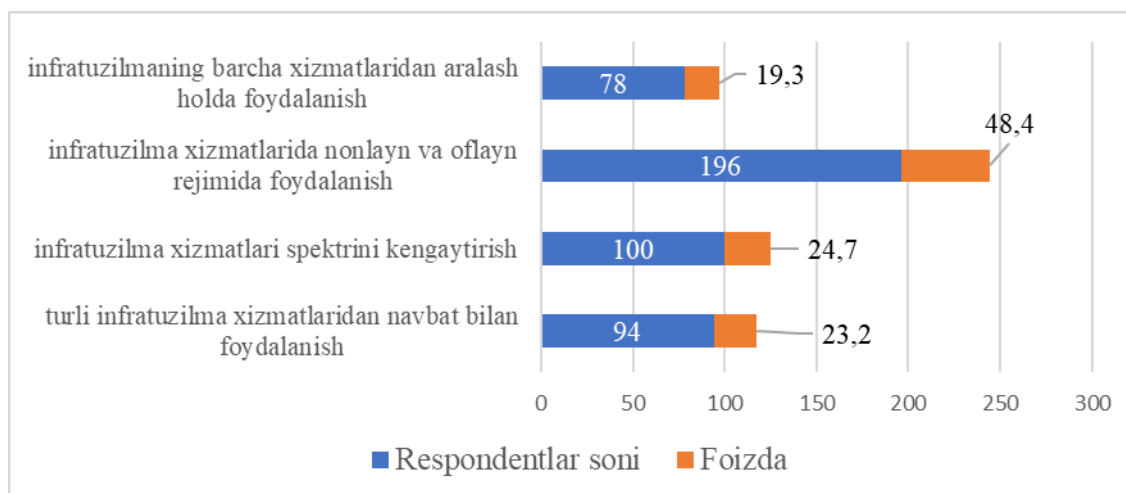

“Kichik biznesni davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlash tashkilotlari soni yetarli?” degan savolga respondentlarning 41,2 foizi “yetarli”, 18,3 foizi “yetarli emas” hamda qolganlari bilmasligi yoki javob berishga qiynalishini bildirgan.

Sotsiologik so'rovnoma keltirilgan “Kichik biznesda davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashdagi raqobat qaysi shaklga mos?” degan savolga so'rovnoma ishtirokchilarining 34,1 foizi “monopoliya”, 25,9 foizi “oligapoliya”, 20,5 foizi “monopsoniya” hamda 19,5 foizi “oligopsoniya” deb javob berishgan. Shuningdek, respondentlarning 50,4 foizi Kichik biznesni infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashdagi firmalar uchun maxsus yuridik manzil “shart” deb hisoblashgan bo'lsa, 17 foizi “shart emas” deb hisoblaydi.

Respondentlarning 45,7 foizi Kichik biznes davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashda “Biznesni rivojlantirish banki”ni rolini yuqori deb hisoblasa, ularning 33,6 foizi “Xalq banki”, 13,8 foizi “Agro bank” va 6,9 foizi “Mikrokreditbank”ni rolini baland deb hisoblaydi.

Quyidagi rasmda Kichik biznes davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashni diversifikatsiyalash bo'yicha respondentlar tomonidan bildirgan fikrlarni ko'rib chiqamiz (16-rasm).

16-rasm. Kichik biznes davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashni diversifikatsiyalash deganda nimani tushunasiz?¹⁸

Yuqoridagi rasmdan shuni ko'rishimiz mumkinki, respondentlarning 196 nafari yoki 48,4 foizi “Kichik biznes davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashni diversifikatsiyalash deganda nimani tushunasiz?” degan savolga “infratuzilma xizmatlarida nonlayn va oflayn rejimida foydalanish”ni tushunsa, ularning 78 nafari yoki 19,3 foizi “infratuzilmaning barcha xizmatlaridan aralash holda foydalanish”, 94 nafari yoki 23,2 foizi “turli infratuzilma xizmatlaridan navbat bilan foydalanish” va 100 nafari yoki 24,7 foizi “infratuzilma xizmatlari spektrini kengaytirish”ni tushunishlarini bildirgan.

“Toshkent shahrida kichik biznesni qo'llab-quvvatlash hududlararo o'zaro mutanosibmi yoki farqlanadimi?” degan savolga respondentlarning 40,5 foizi “mutanosib”, 16 foizi “yo'q, mutanosibmas”, 27,7 foizi “hudud siyosatiga bog'liq” hamda 15,8 foizi “biznes muhitiga bog'liq”ligini ma'lum qilgan.

Ijtimoiy so'rovnoma qatnashgan respondentlardan “Toshkent shahrida kichik biznes infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlash subyektlarining reputatsiyasining o'zni qanday?” haqida fikri so'ralganda ularning 216 nafari yoki 53,3 foizi “o'rtacha”, 108 nafari yoki 26,7 foizi “yuqori”, 65 nafari yoki 16 foizi “past”, 16 nafari yoki 4 foizi “o'zni yo'qligini” bildirishgan.

Ijtimoiy so'rovnoma qatnashgan respondentlarning 45,9 foizi kichik biznesni davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashda yangi innovatsion xizmatlar “mavjud” deb hisoblasa, 14,8 foizi “mavjud emas” va qolgan qismi bilmasliklari yoki javob berishga qiynalishlarini bildirishgan.

Respondentlarning 192 nafari yoki 47,4 foizi “Davlat tomonidan kichik biznesni infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashdagi vertikal yoki gorizontal integratsiya jarayonlari mavjudmi va bo'lsa qaysilar?” degan savolga “SSP va tijorat banklari, sug'urta va reklama tashkilotlari o'zaro integratsiyasi”ni misol qilishgan bo'lsa, 95 nafari yoki 23,5 foizi “ha, mavjud”, 58 nafari yoki 14,3 foizi “davlat xizmatlari agentligi orqali integratsiyalangan”, 60 nafari yoki 14,8 foizi “yo'q, mavjud emas” deb hisoblaydi.

“Kichik biznes davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashga valyuta kursi o'zgarishi qanday ta'sir etadi?” degan savolga respondentlarning 44,7 foizi “yuqori”, 40 foizi “o'rtacha”, 8,4 foizi “juda yuqori” hamda 6,9 foizi “past” deb javob berishgan.

18 Muallif ishlanmasi

“Kichik biznesning davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashni rivojlantirishdagi ustuvor yo'nalishlar haqida fikringiz?” degan savolga respondentlarning 75 nafari yoki 18,5 foizi “KBXT subyektlarini infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlash doirasi kamayib borishini”, 109 nafari yoki 26,9 foizi “KBXT davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlash unifikatsiyalashib DXA tizimiga o'tishini”, 82 nafari yoki 20,2 foizi “KBXTni infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashga talab kamayib oddiy hol bo'lib qolishi” hamda 82 nafari yoki 20,2 foizi “KBXT subyektlarini davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashning yangi yo'nalishlari paydo bo'lishi”ni bildirishgan.

Albatta yaqin yillarda ushbu sotsiologik anketa so'rovnomalari natijalaridan kelib chiqqan holda kichik biznesni davlat tomonidan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashni boshqarish mexanizmlarining kuchli tomonlarini yanada kuchaytirish, imkoniyatlaridan samarali foydalanish hamda mavjud zaif jihatlarni va tahdidlarni imkon qadar kamaytirib, oldini olib tegishli yo'l xaritasi ishlab chiqib mavjud muammolarni bartaraf qilish lozim.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan sotsiologik tadqiqotlar asosida aniqlanishicha, Toshkent shahridagi kichik biznes subyektlari uchun davlat tomonidan taqdim etilayotgan infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlov muhim omillardan biri sifatida e'tirof etiladi. Jumladan, transport-kommunikatsiya tarmoqlari, energetika resurslariga qulay kirish, raqamli xizmatlar va texnopark infratuzilmasi kichik biznes faoliyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, kichik tadbirkorlarning muammolari ko'pincha amaliy ehtiyojlar bilan uyg'un bo'lmagan umumiy siyosat natijasi sifatida yuzaga keladi. Davlat tomonidan yo'naltirilayotgan yordamning hududiy differentsiatsiyasi va ehtiyojlarga moslashtirilganligi ham sotsiologik so'rov ishtirokchilari tomonidan tanqid qilindi. Shunday qilib, Toshkent shahrida kichik biznesni qo'llab-quvvatlash samaradorligini oshirish uchun infratuzilmaviy yondashuvlarni yanada mahalliyashtirish, muvofiqlashtirish va tahliliy yondashuv asosida shakllantirish zarur. Olib borilgan tahlillar asosida quyidagi takliflarni ilgari surishimiz mumkin:

Hududiy infratuzilma xaritalarini ishlab chiqish va yangilab borish – Kichik biznes zich joylashgan hududlarda transport, aloqa va texnik xizmat tarmoqlarini sotsiologik ehtiyojlar asosida rivojlantirish lozim. Bu orqali infratuzilma resurslari manzilli yo'naltiriladi.

Raqamli infratuzilmani kengaytirish va soddalashtirish – Yagona onlayn platformalar orqali kichik biznes subyektlari davlat xizmatlaridan tez va byurokratik to'siqlarsiz foydalanishini ta'minlash zarur. Bu zamonaviy raqamlashtirish siyosatini amaliyotga tatbiq etadi.

Sotsiologik monitoring tizimini joriy etish – Har yili kichik biznes vakillari o'rtasida infratuzilmaviy ehtiyojlarni aniqlash bo'yicha doimiy sotsiologik so'rovlar o'tkazish va natijalarni davlat dasturlariga integratsiya qilish taklif etiladi. Bu yordam strategiyalarini real talab asosida moslashtirish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Welter, F. (2011). “Contextualizing Entrepreneurship—Conceptual Challenges and Ways Forward.” *Entrepreneurship Theory and Practice*, 35(1), 165–184.
2. Aidis, R., Estrin, S., & Mickiewicz, T. (2008). “Institutions and entrepreneurship development in Russia: A comparative perspective.” *Journal of Business Venturing*, 23(6), 656–672.
3. Karimov, N., & Shukurov, B. (2022). “Kichik biznesni rivojlantirishda infratuzilmaning roli: Toshkent shahar misolida.” *Iqtisodiy tadqiqotlar jurnali*, 2(5), 45–53.
4. Storey, D. J. (1994). *Understanding the Small Business Sector*. London: Routledge.
5. Azizov, S., & Otajonova, Z. (2021). “O'zbekiston sharoitida kichik biznesni qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining samaradorligi.” *Ijtimoiy fanlar va tadqiqotlar*, 1(4), 88–96.
6. Ganiyev Sh.V., Mamatov B.S. Tadbirkorlik faoliyatini rivojlan tirishda infratuzilmaning ahamiyati // *Oriental Renaissance: Innovative, yeducational, natural and social sciencyes* // www.oriens.uz, August, 2023.
7. Maxmudova D.R. Kichik biznes infratuzilmasini rivojlantirish asosida biznes muhitini va raqamli iqtisodiyotni shakllantirish // *SCIENCE AND INNOVATION INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL VOLUME 1 ISSUE 8 UIF-2022: 8.2 | ISSN: 2181-3337* <https://doi.org/10.5281/zenodo.7375852>;
8. Образцова, Н.А. Методика оценки эффективности развития инновационной инфраструктуры региона (оценка потенциала инновационной деятельности субъектов малого и среднего предпринимательства) /Н.А.Образцова // *Вестник ЛГУ им. А.С.Пушкина*. -2012. -Но 3. - С.100-106.
9. Плотникова, Т.А. Инфраструктура поддержки малого бизнеса в России / Т.А.Плотникова // *Бизнес в законе*. -2011. - Но 4. -С.249.
10. Сибирская, Е.В. Разработки инфраструктуры для поддержки пред приятий малого бизнеса/Е.В.Сибирская, О.А.Строева, Е.В.Петрухина // *Ученые записки Орловского государственного университета Научный журнал*. -2012. -Но 4. -С.38-46
11. Хоменко, Е.Б. Управление развитием инфраструктуры предпринимательства в условиях перехода к информационной экономике : дис. ... док. экон. наук : 08.00.05 / Хоменко Екатерина Борисовна. -СПб.: 2014. -421 с.

12. Салаев С.К. Кичик бизнес ривожланиш тенденцияларини моделлаштириш ва башоратлаш (Ўзбекистон Республикаси мисолида). Иқт. фан. докт. илмий дараж. дисс. Тошкент, ТДИУ, 2008.
13. Ғофуров У.В. Кичик бизнесни давлат томонидан тартибга солишнинг иқтисодий механизмларини такомиллаштириш. Иқт.фан.докт.илмий дараж. дисс. Тошкент, ТДИУ, 2017.
14. Эрматов А.А., Косимов С.Д.. Ўзбекистонда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликнинг ривожланишидаги асосий инфратузилмаси бўлган банк тизимларининг роли (Андижон вилояти мисолида) // SCIENTIFIC PROGRESS VOLUME 3 | ISSUE 3 | 2022, B.225-232.
15. <https://www.un.org/ru/observances/micro-small-medium-businesses-day>;
16. <https://www.dk.ru/news/237196774>
17. https://unctad.org/system/files/official-document/tdr2024overview_ru.pdf

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 7

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
